

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortingets president
Stortinget
0023 Oslo

Deres ref

Vår ref
13/1636

Dato
17. april 2013

Spørsmål nr. 1116 til skriftlig besvarelse fra stortingsrepresentant Harald T. Nesvik

Det vises til spørsmål nr 1116 til skriftlig besvarelse. Spørsmålet ble stilt av stortingsrepresentant Harald T. Nesvik og oversendt 4. april 2013. Vedlagt følger svar.

Med hilsen

Trond Giske

Vedlegg:

Svar på spørsmål nr: 1116

Spørsmål nr. 1116 til skriftlig besvarelse fra stortingsrepresentant Harald T. Nesvik til Nærings- og handelsministeren

Jeg viser til brev fra Stortingets president datert 4. april 2013 med spørsmål til skriftlig besvarelse fra stortingsrepresentant Harald T. Nesvik.

Spørsmål

Kan statsråden redegjøre for hvilke oversikter Innovasjon Norge opererer med med hensyn til realiserte og urealiserte tap på lån og garantier, samt fremlegge en oversikt over lån/tilskudd Innovasjon Norge har måtte avskrive som tap (realiserte og urealiserte) de siste tre år, fordelt på lån og garantier, bransje, region og programområde?

Svar

For å forsøke å gi et godt svar på spørsmålet, vil jeg først orientere om hvilke rapporteringskrav Innovasjon Norge er underlagt og hvilke oversikter Innovasjon Norge utarbeider i dag. Deretter vil jeg legge frem oversikter fra Innovasjon Norge som viser realiserte og urealiserte tap for de ulike ordningene. Tallene er basert på avlagte regnskap for 2010 og 2011, og foreløpig regnskap for 2012. For omtale av de ulike ordningene og ordinær rapportering, viser jeg til de årlige budsjettproposisjonene. Når det gjelder Innovasjon Norges tilskuddsvirksomhet, påløper ikke Innovasjon Norge tap på samme måte som for låneordningene, og jeg går derfor ikke nærmere inn på det her.

Innovasjon Norge er et særlovsselskap, og lov om Innovasjon Norge § 33 angir at selskapet skal følge regnskapsloven. Selskapet følger deretter Finansdepartementets Forskrift om årsregnskap m.v. for banker, finansieringsforetak og morselskap for slike, med de modifikasjoner som er nødvendig ut fra at Innovasjon Norge har virksomhet utover bankvirksomheten. Selskapet har oppstillingsplan for resultat og balanse og noter som gjelder for banker generelt.

Innovasjon Norge har som følge av regnskapsloven og årsregnskapsforskriften for banker, m.v., de samme opplysninger, herunder noter, i årsregnskapet som øvrige norske banker. Dette betyr at Innovasjon Norge i sitt årsregnskap bl.a. informerer om:

- Prinsippene for verdsettelse av utlån, herunder prinsippene for nedskrivning av individuelle utlån og grupper av utlån
- Prinsippene for resultatføring av renteinntekter
- Finansiell markedsrisiko/renterisiko
- Kredittrisiko
- Resultatførte renter på utlån hvor det er foretatt nedskrivning for tap
- Spesifikasjon av periodens endringer i nedskrivninger på utlån
- Spesifikasjon av balanseposter utlån
- Renter på utlån
- Tap på utlån og garantier, med underliggende spesifikasjoner
- Tapsdekning for de ordninger som har tapsfond

Som særlovsselskap er Innovasjon Norge ikke underlagt lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner. Kontroll kan utføres av Riksrevisjonen, og Innovasjon Norge har ekstern og intern revisor. Innovasjon Norge legger imidlertid opp til å følge sentrale retningslinjer som er fastsatt for finansieringsinstitusjoner i den grad dette lar seg tilpasse for Innovasjon Norge på en praktisk måte.

Orientering fra Innovasjon Norge om praksis for regnskapsføring

Den regnskapsmessige behandlingen av tap på utlån og garantier i Innovasjon Norge er så langt det er mulig tilpasset prinsippene i FOR 2004-12-21 nr. 1740: "*Forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier i finansinstitusjoner*", fastsatt av Finansdepartementet.

Det gjennomføres *individuelle nedskrivninger*¹ for lavrisikolån og risikolån/garantier. *Gruppevise nedskrivninger*² gjennomføres kun for lavrisikolån, da risikolån/garantier har tapsfond som er ment å skulle dekke fremtidige tap.

Innovasjon Norge foretar beregning av tap to ganger per år i forbindelse med utarbeidelse av halvårsregnskap og årsregnskap. Styret får i denne forbindelse en redegjørelse for tap på utlån. Regnskapet viser tapene på aggregert nivå. Innovasjon Norge leverer for øvrig omfattende års- og halvårsrapportering til departementene om virksomheten. For såkornvirksomheten leveres i denne forbindelse en detaljert, ikke offentlig, rapport. Tapsrapporteringen er for øvrig i disse rapportene på aggregert nivå.

Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet får i tillegg en oversikt over situasjonen for de ulike tapsfondene.

Tap som belaster resultatregnskapet

Innovasjon Norge har flere ulike låneordninger. De to hovedgruppene er lavrisikolån og innovasjonslån/risikolån. Lavrisikolåneordningen regnskapsføres som utlån i banker generelt, det betyr at lavrisikolåneordningen har egenkapital og at tapene belastes resultatregnskapet.

Innovasjons-/risikolåneordningene er annerledes enn lavrisikolåneordningen. Risikolåneordningene har ikke egenkapital, men det bevilges avsetninger til tapsfond. Brutto tap på ordningene dekkes av tapsfond, slik at netto tap blir et nullresultat. Renteinntektene skal dekke ordningenes kostnader og det overskytende tilbakeføres til eierne hvert år.

Til og med 2011 hadde såkornfondordningen netto tap i Innovasjon Norges resultatregnskap. I Prop. 1 S (2011-2012) ble det presisert at: "*Såkornfondene er en*

¹ *Individuelle nedskrivninger* fastsettes ved gjennomgang av konkrete engasjementer der det har oppstått en tapshendelse. Tap beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og neddiskontert verdi av forventet kontantstrøm på det enkelte lån.

² *Gruppevise nedskrivninger* beregnes ut fra kalkulert risiko i porteføljen.

statlig ordning hvor statens interesser er forvaltet av Innovasjon Norge. Det er derfor en underliggende forutsetning at tap utover tapsfond ikke skal belaste Innovasjon Norges regnskap og egenkapital.” Fra 2012 bokføres derfor en tapsdekning i Innovasjon Norges regnskap, slik at netto tap for såkornfondordningen blir et nullresultat.

Oversikt over tap på lån og garantier

Innovasjon Norge opplyser at helhetsbildet av tap på lavrisikolån er at tapene er moderate, godt innenfor budsjettene og nær tapsnivåene i bankene, og at helhetsbildet av tap på risikolån er at disse er ganske nær budsjetterte tall og innenfor forutsatt nivå. Under følger Innovasjon Norges innspill om tap på låne- og garantiordningene.

Lavrisikolån er å sammenligne med banklån

Innovasjon Norges største låneordning er lavrisikolåneordningen, hvor det er forutsatt at Innovasjon Norge skal dekke alle kostnader, inkl. tap på utlån, over rentemarginen. Kravet er at låneordningen drives på markedsmessige betingelser, og Innovasjon Norge skal betale utbytte til staten på inntil 75 pst. av overskuddet.

Lavrisikolån fremstår i markedet tilsvarende ordinære banklån. Lånene benyttes i stor grad til å dele langsiktig risiko med bankene, og slike lån er da også regelmessig gitt basert på deling av langsiktig belåning med bankene, og på sideordnede sikkerheter. Om lag to tredjedeler av utlånene er i distriktsområder. Låneordningen har et tyngdepunkt mot landbruk, fiskebåtfinansiering, industri og tjenesteyting (jf. at Statens Landbruksbank, Statens Fiskarbank og Industribanken er fusjonert inn i Innovasjon Norge).

Innovasjon Norge har en portefølje av løpende lavrisikolån per 31. desember 2012 på brutto om lag 12,5 mrd. kroner. Det ble i 2012 utbetalt nye lån for om lag 1,8 mrd. kroner, som var litt mer enn nedbetalingene på løpende lån. Porteføljen av lavrisikolån økte dermed med ca. 430 mill. kroner i 2012.

Innovasjon Norge regner med at lavrisikolåneordningen i gjennomsnitt kan bære tap på utlån i størrelsesorden 0,5 pst. av utlånsporteføljen, og det var i 2012 budsjettert med tap på slike lån på 60 mill. kroner. Som regnskapet viser ble bokførte tap mindre, med tap på om lag 25 mill. kroner, tilsvarende om lag 0,2 pst. av utlånsporteføljen. Tap på utlån på lavrisikolån de tre siste årene har vært 34 mill. kroner i 2010, 41 mill. kroner i 2011 og 25 mill. kroner i 2012.

Lavrisikolåneordningen hadde negative regnskapsresultater i forbindelse med vanskelighetene i næringslivet rett etter tusenårsskiftet. Siden etableringen av Innovasjon Norge i 2004 har resultatene imidlertid vært på plussiden.

Lavrisikolåneordningen har de tre siste årene hatt et overskudd etter tap på utlån på henholdsvis 4 mill. kroner (2010), 63 mill. kroner (2011) og 139 mill. kroner (2012).

Risikolåneordningene er subsidierte låneordninger

Landsdekkende innovasjonslån og distriktsrettede risikolån er de to dominerende risikolåneordningene Innovasjon Norge forvalter, med en portefølje av landsdekkende innovasjonslån på henholdsvis 1,4 mrd. kroner i 2010 og 1,5 mrd. kroner i 2011 og 2012, og med en portefølje av distriktsrettede risikolån på 1,3 mrd. kroner i 2010 og 1,2 mrd. kroner i 2011 og 2012. Landsdekkende og distriktsrettede garantier forvaltes sammen med disse ordningene, og ordningene har felles tapsfond.

Risikolåneordningene er subsidierte låneordninger med bakgrunn i at det er lagt opp til at låneordningene skal kunne påta seg høyere risiko enn kommersielt forsvarlig, og at tapene som oppstår på denne ordningen dekkes av bevilgede tapsfond. Rentenivået er 2-3 prosentpoeng høyere enn de beste vilkårene for lavrisikolån.

Risikolåneordningene dekker løpende kostnader knyttet til forvaltningen av låneordningene over rentemarginen, men tap på utlån dekkes av tapsfond. I den grad marginen overstiger løpende forvaltningskostnader tilbakeføres nettoen til oppdragsgiverne, henholdsvis Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet ved fylkeskommunene. Fra 2012 vil om lag 24 mill. kroner således bli tilbakeført til Nærings- og handelsdepartementet for landsdekkende risikolåneordninger og om lag 17 mill. kroner vil bli tilbakeført for distriktsrettede risikolåneordninger.

Tapsfondene etableres ved at det i hvert enkelt lånetilsagn gjøres en vurdering av risikoen knyttet til låneforholdet. Ved tilsagn om innovasjons-/risikolån eller garantier foretas en avsetning til tapsfond til dekning av fremtidige tap. Avsetningen dekkes av tildelte tilskuddsrammer. Størrelsen fastsettes normalt ut fra kalkulert risiko i det enkelte prosjekt. Innovasjon Norge må sørge for at tap som oppstår over tid på lånene er innenfor rammen av foretatt tapsfondsavsetninger.

Regelverk for låneordningene fra Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet sier at: *"Innovasjon Norge skal hvert år vurdere tapsfondets størrelse opp mot anslått risiko i låneporteføljen og etterfylle tapsfondet dersom dette avviker negativt med mer enn ti prosentpoeng. Nærings- og handelsdepartementet skal informeres dersom avviket er på mer enn 5 prosentpoeng, slik at eventuelle tiltak kan settes inn på et tidlig tidspunkt."*

Per 31. desember 2012 har tapsfondene for de største risikolåneordningene, landsdekkende innovasjonslån/garantier og distriktsrettede risikolån en overdekning (tapsfondet er større enn nåværende vurdering av risiko i restlåneporteføljen) på 18 prosentpoeng.

Ut fra det regimet som er etablert og den risikoprofil disse låneordningene representerer vil det i normalår oppstå tap tilsvarende om lag 5 pst. av porteføljen. Tapene for de landsdekkende innovasjonslåne- og garantiordningene, som Innovasjon Norge forvalter på vegne av Nærings- og handelsdepartementet, tilsvarte i 2012 4,6 pst.

av porteføljen. Tilsvarende tall for distriktsrettede risikolån og garantier er 4,8 pst. I sum var utlånstapene på disse ordningene i tråd med budsjettet.

Tap på utlån på disse låne- og garantiordningene de siste tre år har vært 130 mill. kroner i 2010, 91 mill. kroner i 2011 og 134 mill. kroner i 2012.

Tap på lån og garantier fordelt på ordning

Under følger det oversikter fra Innovasjon Norge med detaljerte oversikter over selskapets tap fordelt på *ordning, geografi og bransje*, for henholdsvis 2012, 2011 og 2010.

Bokførte individuelle tap³ på utlån og garantier i 2012 fordelt på fylke (distriktskontor)⁴

Fylke	Lavrisikolån			Innovasjonslån og garantier		Distr.rettet låneordning	Risikolån og garantier		Risikolån landbruk	Miljølån	Fiske-garantier	SUM
	LAV	GFL	LAL	LRL	LGA	RRL	DRL	DGA	BRL	Miljø	FGA	
Finnmark	-1						-2					-3
Troms			-1	-1			-4				2	-4
Nordland			1	8	-2		18					25
N-Trøndelag							4		3			7
S-Trøndelag					1		3					4
Møre og Romsdal	4	-1		16			9	1				29
Sogn og Fjordane		6		3	1		5					15
Hordaland	10	1		4	-2		6					19
Rogaland				1					1			1
Agder	8			2			3					13
Telemark				12			8					20
Buskerud/ Vestfold	-2		-5	16								9
Oppland				-3			4					1
Hedmark	9		5	6		1	3					24
Oslo/Akershus/ Østfold				9	-1				1			9
SUM	28	6	0	73	-3	1	57	1	4	0	2	169

³ Bokførte tap er summen av konstaterte tap i løpet av året, og endringene i nedskrevet verdi i forhold til forrige årsavslutning.

⁴ Forkortelser brukt i tabellene:

- LAV er lavrisikolån til industri og tjenesteyting
- GFL er lavrisikolån til fiskeflåte
- LAL er lavrisikolån til landbruk
- LRL er landsdekkende innovasjonslån (risikolån)
- LGA er landsdekkende garantier
- RRL er distriktsrettet låneordning (ytes ikke nye slike lån lenger)
- DRL er distriktsrettede risikolån
- DGA er distriktsrettede garantier
- BRL er risikolån landbruk

Bokførte individuelle tap på utlån og garantier i 2011 fordelt på fylke (distriktskontor)

Fylke	Lavrisikolån			Innovasjonslån og garantier		Distr.rettet låneordning	Risikolån og garantier		Risikolån landbruk	Miljølån	Fiske-garantier	SUM
	NHD			NHD		NHD	KRD		LMD	MD	FKD	
	LAV	GFL	LAL	LRL	LGA	RRL	DRL	DGA	BRL	Miljø	FGA	
Finnmark			1				2		2			5
Troms	1	-1	2	8			9					19
Nordland	-1	1			6		-1					5
N-Trøndelag				6			1					7
S-Trøndelag	1				1		-1					1
Møre og Romsdal	1		-1	5	2	-2	-2					3
Sogn og Fjordane	1		1		2	-4	10					10
Hordaland				4	1		0					5
Rogaland	-3			6			1					4
Agder	11		1	11			1		1			25
Telemark	3			5			9					17
Buskerud/ Vestfold	5		6	-4			1					8
Oppland												
Hedmark				2			5					7
Oslo/Akershus/ Østfold	8		4				11					23
SUM	25	0	14	38	13	-6	46	0	3	0	0	133

Bokførte individuelle tap på utlån og garantier i 2010 fordelt på fylke (distriktskontor)

Fylke	Lavrisikolån			Innovasjonslån og garantier		Distr.rettet låneordning	Risikolån og garantier		Risikolån landbruk	Miljølån	Fiske-garantier	SUM
	NHD			NHD		NHD	KRD		LMD	MD	FKD	
	LAV	GFL	LAL	LRL	LGA	RRL	DRL	DGA	BRL	Miljø	FGA	
Finnmark	5	1					12					18
Troms	2		2				-18				7	-7
Nordland	-2		1	-2								1
N-Trøndelag	1						8					9
S-Trøndelag							6					6
Møre og Romsdal	1	2		4		1	20					28
Sogn og Fjordane	-9					-11	7					-13
Hordaland		1		8			3					12
Rogaland	2		2									4
Agder	2			15								17
Telemark	2			-8			4					-2
Buskerud/ Vestfold				1					1			2
Oppland				16			3					19
Hedmark	4		1	1		1	3					10
Oslo/Akershus/ Østfold				46			4*		1			51
SUM	8	4	6	81	0	-9	52	0	2	0	7	151

Bransjemessig fordeling av tap

Under følger en oversikt over den bransjemessige fordelingen av individuelle bokførte tap (tall i mill. kroner).

Lavrisikolån (Nærings- og handelsdepartementet)

Bransje	2010	2011	2012
Jordbruk/skogbruk	6	14	0
Fiske og oppdrett	4	0	6
Industri og tjenesteyting	8	25	28
Sum	18	39	34

Risikolån landbruk (Landbruks- og matdepartementet)

Bransje	2010	2011	2012
Jordbruk/skogbruk	2	3	4

Distriktsrettede risikolån og garantier (Kommunal- og regionaldepartementet/fylkeskommunene)

Bransje	2010	2011	2012
Fiske og oppdrett	25	11	6
Industri og tjenesteyting	27	35	51
Sum	52	46	57

Landsdekkende innovasjonslån og garantier (Nærings- og handelsdepartementet)

Bransje	2010	2011	2012
Fiske og oppdrett	7	27	10
Industri og tjenesteyting	73	24	60
Sum	80	51	70

Grunnen til at tallene for de tre risikolåneordningene over ikke stemmer helt overens med de tidligere refererte tapstallene, er at sistnevnte også omfatter mindre tap på risikolåneordninger som er under avvikling.

Innovasjon Norges lån til såkornfond

Statens interesser i såkornordningene forvaltes av Innovasjon Norge og de regnskapsmessige opplysningene nedenfor er basert på selskapets rapportering. Ordningene skal stimulere til private investeringer i bedrifter i tidlig fase. Bedriftene det investeres i, skal også tilføres kompetanse. Alle eksisterende såkornfond er privat eiet og forvaltes av de private eierne på kommersiell basis.

Innovasjon Norge har tilført kapital til de eksisterende såkornfondene som ansvarlige lån med forfall for hovedstol og akkumulerte renter etter 15 år, men det kan betales tilbake avdrag på tidligere tidspunkt. De tilbakebetalte avdragene skal tilbakeføres til statskassen. Til og med 2011 hadde Innovasjon Norge fått tilbakeført 79 mill. kroner i forskuddsinnbetalinger fra såkornfondene. Dette beløpet ble vedtatt tilbakeført til statskassen gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2012. Tilbakebetalingene kommer som følge av avhendinger av porteføljeselskaper. Når midlene blir tilbakebetalt til Innovasjon Norge, blir de plassert på en ikke-rentebærende konto i Norges Bank, slik at rentene på disse midlene tilfaller staten.

Tap på de ansvarlige lånene består dels av *konstaterte tap*⁵ og dels av individuelle nedskrivninger. Konstaterte tap innenfor 25 pst. av utbetalte lån dekkes av etablerte

⁵ *Konstaterte tap* gjennomføres når det med endelig virkning kan fastslås at tap har oppstått, for eksempel etter godkjent gjeldssanering eller avslutning av konkursbo.

tapsfond, som Stortinget allerede har bevilget midler til. Konstaterte tap utover dette dekkes av særskilte bevilgninger fra staten.

Helhetsbildet av tapene i gruppen av fond opprettet i 1997 og 2000 er at tapene er høye, og langt større enn forventet ved etableringen av fondene, mens tapene i fondene etablert etter tusenårsskiftet så langt etter Innovasjon Norges kan sies å være i tråd med forventningene.

Fond opprettet i 1997 og 2000

I 1997 ble det opprettet et landsdekkende såkornfond og fire regionale fond som dekker henholdsvis Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. I 2000 ble det i tillegg opprettet et fond for indre Østlandet. Kommitert kapital under ordningen er 776 mill. kroner, hvorav 50 pst. i ansvarlige lån fra staten (388 mill. kroner). Ett fond er konkurs og et er avviklet.

Ved utgangen av 2012 hadde Innovasjon Norge utbetalt 378,4 mill. kroner i ansvarlige lån. Tilsvarende for 2011 var 374,9 mill. kroner og for 2010 367,2 mill. kroner. Tilhørende tapsfond ved utgangen av 2012 utgjorde 94,6 mill. kroner (25 pst. av 378,4 mill. kroner). Ved utgangen av 2012 var 145,2 mill. kroner av hovedstolen tapsført utover tapsfond. Tilsvarende for 2011 var 164,7 mill. kroner og for 2010 142,2 mill. kroner. Konkursen i Såkorninvest Innlandet i 2007 ga en dividende til Innovasjon Norge på 2,4 mill. kroner. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2010 ble tapsfondet økt med 23,8 mill. kroner til dekning av Innovasjon Norges engasjement (inkl. akkumulerte renter) med Såkorninvest Innlandet. Såkorninvest ble avviklet i 2011. Innovasjon Norge hadde totalt 63,8 mill. kroner utestående ved avviklingen, fordelt med 44,2 mill. kroner i lån og 19,6 mill. kroner i renter. Av dette ble 1,8 mill. kroner tilbakebetalt og 11,1 mill. kroner ble dekket av tidligere bevilget tapsfond. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2012 ble det bevilget 50,9 mill. kroner til dekning av tap etter avviklingen.

Distriktsrettede fond opprettet i 2003 og 2004

Det er opprettet fem distriktsrettede såkornfond. Fondene er lokalisert i Tromsø, Bodø, Førde og to fond i Namsos. Ordningen har en økonomisk ramme på 996,5 mill. kroner hvorav 642,7 mill. kroner er i form av ansvarlig lån fra Innovasjon Norge. Det er til ordningen knyttet tapsfond på 25 pst. av utlånet fra Innovasjon Norge. Det er ikke påløpt tap på lånene ut over det som er satt av til tapsfond.

Landsdekkende fond opprettet i 2005

Fondene er lokalisert til Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim. Ordningen har en økonomisk ramme på 1 379,2 mill. kroner fordelt på fire fond hvorav 667 mill. kroner er i form av ansvarlig lån fra Innovasjon Norge. Det er til ordningen knyttet tapsfond på 25 pst. av utlånet fra Innovasjon Norge. Det er ikke påløpt tap på lånene ut over det som er satt av til tapsfond.

Oppsummert bilde av tap på såkornfondene – akkumulerte tall i 1 000 kroner

	Utbetalte ansvarlige lån			Bokførte tap		
	2012	2011	2010	2012	2011	2010
Fond opprettet i 1997 og 2000	304 175	344 875	367 165	12 365	28 092	45 052
Distriktsrettede fond opprettet i 2003 og 2004	388 064	338 164	274 500	30 175	10 933	6 386
Landsdekkende fond opprettet i 2005	484 390	415 890	337 390	21 221	11 676	10 762
<i>Totalt</i>	<i>1 176 629</i>	<i>1 098 929</i>	<i>979 055</i>	<i>63 761</i>	<i>50 701</i>	<i>62 200</i>